

Ярослав ЛУЦИШИН

здобувач освітньо-професійної програми
«Управління персоналом», ЗУНУ
Науковий керівник – Андрій КОЦУР, канд. екон. наук,
доцент, декан факультету економіки та управління
Західноукраїнського національного університету

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА РИНОК ПРАЦІ

Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується активним впровадженням цифрових технологій у всі сфери суспільного життя. Цифровізація стала одним із ключових факторів трансформації соціально-економічних процесів, оскільки суттєво змінює механізми функціонування підприємств, ринку праці та системи зайнятості населення. Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, автоматизації, штучного інтелекту, цифрових платформ і роботизації виробничих процесів формує нові умови функціонування економіки та визначає сучасні тенденції розвитку трудових відносин.

У науковій літературі поняття «цифровізація» трактується як процес впровадження цифрових технологій у всі сфери економічної діяльності, що супроводжується трансформацією бізнес-процесів, моделей управління та систем комунікації. Цифровізація передбачає не лише використання сучасних технологічних рішень, а й зміну економічних відносин між суб'єктами господарювання, працівниками та споживачами. Вона охоплює розвиток цифрової інфраструктури, електронних послуг, Big Data, Інтернету речей, штучного інтелекту та хмарних технологій, що формують основу сучасної цифрової економіки.

Однією з ключових особливостей сучасного етапу розвитку економіки є концепція Індустрії 4.0, яка передбачає інтеграцію фізичних і цифрових систем, автоматизацію виробництва та використання кіберфізичних технологій. В умовах цифрової трансформації підприємства дедалі активніше використовують автоматизовані системи управління, цифрові платформи та

інтелектуальні технології, що дозволяє підвищити продуктивність праці та конкурентоспроможність. Водночас це спричиняє суттєві зміни у структурі зайнятості та вимогах до професійних компетентностей працівників.

Ринок праці є однією з найважливіших складових економічної системи держави, оскільки саме він забезпечує взаємодію між роботодавцями та працівниками щодо купівлі-продажу робочої сили. Основними елементами ринку праці виступають попит і пропозиція праці, рівень зайнятості, безробіття та заробітна плата. У сучасних умовах функціонування ринку праці значною мірою залежить від темпів цифровізації економіки, оскільки технологічні зміни трансформують структуру професій, змінюють характер трудових відносин та впливають на потребу у певних категоріях працівників.

Безробіття виступає важливим індикатором стану ринку праці та визначається як соціально-економічне явище, за якого частина економічно активного населення не має роботи, але активно її шукає. У сучасній економічній теорії виокремлюють фрикційне, структурне, циклічне та сезонне безробіття. В умовах цифровізації особливого значення набуває структурне безробіття, що виникає внаслідок невідповідності між професійними навичками працівників і новими вимогами роботодавців. Автоматизація виробничих процесів та впровадження цифрових технологій зменшують потребу в рутинній праці, водночас підвищуючи попит на висококваліфікованих спеціалістів у сфері ІТ, цифрового маркетингу, аналітики даних та управління інформаційними системами.

Важливим аспектом сучасної цифрової трансформації є зміна форм зайнятості населення. Поширення дистанційної роботи, фрілансу та платформеної зайнятості створює нові можливості для працівників, забезпечуючи гнучкість організації праці та розширення доступу до ринку праці незалежно від місця проживання. Особливої актуальності дистанційна зайнятість набула в умовах пандемії COVID-19 та воєнного стану, коли цифрові технології стали ключовим інструментом підтримання економічної активності. Водночас розвиток гіг-економіки супроводжується

ризиками нестабільності доходів, відсутності соціальних гарантій та посилення цифрової нерівності.

Цифровізація суттєво впливає на формування людського капіталу та систему професійної підготовки. У сучасних умовах володіння цифровими навичками стає необхідною умовою конкурентоспроможності працівників на ринку праці. Саме тому особливого значення набувають процеси професійного навчання, перекваліфікації та розвитку цифрових компетентностей населення. Наукові дослідження свідчать, що в умовах цифрової економіки найбільш затребуваними є так звані гібридні компетентності, які поєднують технічні знання із соціально-емоційними навичками, здатністю до адаптації, критичного мислення та командної роботи.

Особливу увагу слід приділяти проблемі цифрового розриву, що проявляється у нерівному доступі населення до цифрових технологій та освітніх ресурсів. Недостатній рівень цифрової грамотності може посилювати соціально-економічну нерівність та сприяти зростанню безробіття серед окремих категорій населення. У цьому контексті важливого значення набуває державна політика розвитку цифрової інфраструктури, підтримки професійного навчання та модернізації системи освіти відповідно до потреб цифрової економіки.

У регіональному вимірі цифровізація має як позитивні, так і суперечливі наслідки. З одного боку, вона сприяє розвитку ІТ-сектора, електронної комерції, цифрових послуг та дистанційної зайнятості. З іншого боку, автоматизація виробництва може призводити до скорочення робочих місць у традиційних галузях економіки та посилення структурного безробіття. Особливо актуальною ця проблема є для регіонів із переважанням традиційних секторів господарства та недостатнім рівнем розвитку цифрової інфраструктури.

Отже, цифровізація виступає складним і багатовимірним процесом, що суттєво трансформує ринок праці, структуру зайнятості та систему професійної підготовки населення. Вона одночасно створює нові можливості для економічного розвитку та формує нові соціально-економічні виклики. У сучасних умовах особливого значення набуває розвиток цифрових компетентностей

населення, модернізація системи освіти, підтримка професійної мобільності працівників та формування ефективної державної політики зайнятості в умовах цифрової трансформації економіки.

Список використаних джерел:

1. Азьмук Н. А. Трансформація ринку праці в умовах цифрової економіки. *Економіка промисловості*. 2020. № 3(91). С. 5-19.
2. Базилюк А. В., Жулин О. В. Цифровізація економіки як фактор трансформації ринку праці. *Економіка та держава*. 2021. № 2. С. 78-83.
3. Беккер Г. Людський капітал: теоретичний та емпіричний аналіз. Київ : Основи, 2021. 336 с.